

УДК 331.5; 339.92

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.1.84>

ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНІЦІАТИВИ ПІДТРИМКИ ТРУДОВОЇ МОБІЛЬНОСТІ ТА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК ПРАЦІ

Теличко О.А.,

кандидатка юридичних наук, доцент, завідувачка кафедри права
Державний університет економіки і технологій
ORCID: 0000-0003-2536-7442

Рекун В.А.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права
Державний університет економіки і технологій
ORCID: 0000-0002-2636-9426

Теличко О.А., Рекун В.А. Європейські ініціативи підтримки трудової мобільності та інтеграції України у європейський ринок праці.

Внаслідок повномасштабного злочинного вторгнення РФ в Україну велика кількість українців була змушена покинути свої домівки та шукати притулку в країнах ЄС. З одного боку, війна створює додаткові виклики, такі як масова міграція, руйнування економіки та нестабільність, з іншого – підкреслює необхідність інтеграції українського ринку праці до європейського для підтримки економіки та забезпечення можливостей для українців.

У статті досліджуються ключові поточні європейські ініціативи, спрямовані на інтеграцію України в європейський ринок праці, особливо в умовах безпрецедентної міграції українців, спричиненої війною. Проаналізовано програми і проекти підтримки, такі як тимчасовий захист, ініціативи з визнання кваліфікацій, програми перекваліфікації та можливості працевлаштування.

Окрему увагу приділено огляду регіональних ініціатив підтримки трудової мобільності на прикладі окремих країн ЄС, як важливого інструменту інтеграції України до європейського ринку праці. Наведені приклади успішних ініціатив і проектів (включаючи інформаційну підтримку, професійне навчання, сприяння у легалізації працевлаштування та адаптації на новому робочому місці), що спрямовані на полегшення доступу українських громадян до працевлаштування в окремих країнах Європейського Союзу.

Особлива увага приділяється дослідженню ефективності існуючих глобальних європейських ініціатив підтримки трудової мобільності в контексті поточних геополітичних реалій та перспектив подальшого розширення співпраці між Україною та Європейським Союзом у сфері праці. Проаналізовано діяльність мережі EURES та низці її ініціатив і проектів щодо сприяння вільній мобільності працівників у межах Європейського економічного простору. Наведені статистичні дані мережі EURES щодо інтеграції українців на європейський ринок праці, включаючи заповнення дефіциту робочої сили в певних секторах.

Аналізуються потенційні перспективи та виклики, пов'язані з відкриттям європейського ринку праці для українських громадян, а також необхідні кроки для успішної інтеграції та забезпечення гідних умов праці. Стаття має на меті надати комплексне розуміння ролі європейських ініціатив у процесі зближення України з Європейським Союзом у сфері праці в контексті набуття асоційованого членства та поступової гармонізації законодавства з європейськими стандартами.

Ключові слова: трудова міграція, трудова мобільність, ринок праці, інтеграція, ЄС, EURES.

Telichko O.A., Rekun V.A. European initiatives to support labor mobility and Ukraine's integration into the European labor market.

As a result of the full-scale criminal invasion of the Russian Federation into Ukraine, a large number of Ukrainians were forced to leave their homes and seek refuge in EU countries. On the one hand, the war creates additional challenges, such as mass migration, economic destruction and instability, on the other hand, it emphasizes the need to integrate the Ukrainian labor market into the European one to support the economy and provide opportunities for Ukrainians.

The article examines key current European initiatives aimed at integrating Ukraine into the European labor market, especially in the context of unprecedented migration of Ukrainians caused by the war. Support programs and projects, such as temporary protection, initiatives for the recognition of qualifications, retraining programs and employment opportunities, are analyzed.

Special attention is paid to the review of regional initiatives to support labor mobility on the example of individual EU countries, as an important tool for Ukraine's integration into the European labor market.

Examples of successful initiatives and projects (including information support, vocational training, assistance in legalizing employment and adaptation to a new workplace) are given, aimed at facilitating Ukrainian citizens' access to employment in other countries of the European Union.

Special attention is paid to the study of the effectiveness of existing global European initiatives to support labor mobility in the context of current geopolitical realities and prospects for further expansion of cooperation between Ukraine and the European Union in the field of labor. The activities of the EURES network and a number of its initiatives and projects to promote free mobility of workers within the European Economic Area are analyzed. Statistical data of the EURES network on the integration of Ukrainians into the European labor market, including filling the labor shortage in certain sectors, are given.

The potential prospects and challenges associated with the opening of the European labor market for Ukrainian citizens are analyzed, as well as the necessary steps for successful integration and ensuring decent working conditions. The article aims to provide a comprehensive understanding of the role of European initiatives in the process of Ukraine's rapprochement with the European Union in the labor sphere in the context of obtaining associate membership and gradual harmonization of legislation with European standards.

Key words: labor migration, labor mobility, labor market, integration, EU, EURES.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року кардинально змінило життя мільйонів українців, спричинивши найбільшу хвилю міграції в Європі з часів Другої світової війни. Ця криза не лише призвела до вимушеного переміщення значної кількості населення, але й суттєво вплинула на трудову міграцію та мобільність українців у країни Європейського Союзу. До війни українці вже були активними учасниками європейського ринку праці, шукаючи кращих економічних можливостей та гідних умов праці. Однак, війна надала цьому процесу якісно нового характеру. Якщо раніше трудова міграція була добровільною та економічно мотивованою, то тепер вона, переважно, стала вимушеною, спричиненою загрозою життю, безпеці та руйнуванням звичного способу життя.

Дефіцит кадрів у ЄС існував ще до початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Демографічні тенденції, старіння населення та недостатня кількість кваліфікованих працівників у певних секторах економіки створювали значні проблеми для багатьох країн ЄС. Проблема дефіциту кадрів для потреб нової цифрової економіки призвела до появи ініціативи Єврокомісії із оголошенням 2023 року роком навичок та компетенцій [1]. Нині понад три чверті компаній у ЄС заявляють, що мають труднощі з пошуком працівників, які мають необхідні знання і навички. Європейському союзу необхідно вирішити проблему нестачі фахівців певних професій, таких як лікарі, медсестри, системні аналітики, зварювальники та газорізальники, водії великовантажних та вантажних автомобілів, інженери-будівельники та розробники програмного забезпечення. Нестача кваліфікованої робочої сили також проявляється на регіональному рівні, що пов'язано із значною соціально-економічною диференціацією держав усередині Європейського Союзу [2].

Тож, війна в Україні стала каталізатором міграційних процесів. Мільйони українців, рятуючись від війни, були змушені покинути свої домівки та шукати притулку в країнах ЄС. Ця масова міграція створила унікальну ситуацію: з одного боку, країни ЄС отримали значний приплив потенційної робочої сили, з іншого – виникла необхідність в інтеграції та адаптації цих мігрантів на європейському ринку праці.

У Європейському Союзі запроваджено низку ініціатив, направлених на підтримку трудової мобільності, які відіграють ключову роль у створенні єдиного ринку праці та сприяють інтеграції України в європейський економічний простір. Але інтеграція України у європейський ринок праці є складним та багатогранним процесом, який вимагає не лише адаптації законодавства та інституцій, але й ефективного запровадження і використання інструментів підтримки трудової мобільності. Тому, актуальним є дослідження поточних ініціатив Європейського Союзу, які сприяють ефективній інтеграції України у європейський ринок праці та визначення ключових зустрічних кроків з боку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження трудової міграції і трудової мобільності в ЄС є предметом інтересу багатьох зарубіжних авторів з різних галузей, включаючи економіку, соціологію та право. Теми глобального управління міграцією, її соціального впливу, а також проблеми інтеграції українських біженців у ринок праці ЄС порушені у дослідженнях: J. Agendt, I. Bolvig, S. Carrera, M. Foged, K. Fóti, L. Hasager, M. Ineli-Cigery, G. Peri тощо. Питання сприяння професійній мобільності та різні аспекти діяльності EURES висвітлюють: M. Mangano, Papaioannou, A. Wójcik, Д. Безденежна, М. Зуб, Д. Шуліка, Д. Лубко. Дослідженню трансформації європейського ринку праці та особливостей інтеграції переміщених українців у ринок праці ЄС присвятили свої

праці D. Adunts, L. Asscher, J. Braunfels, L. Goßner, G. Güzelant, C. Katsiaficas, T. Koch, R. Konle-Seidl, A. Piłat S. Schwanhäuser, M. Vandenhirtz, В. Бардась, С. Барилук, К. Гацкова, І. Голубчук, Ю. Косякова, Н. Ширшиков та багато інших.

Активно та плідно за цим напрямком працюють європейські дослідницькі центри та організації, публікуючи звіти, аналітичні та статистичні матеріали, що стосуються різних аспектів трудової мобільності в ЄС, включаючи її економічні, соціальні та правові наслідки: Глобальний центр міграції (GMC), Міжнародна організація міграції (IOM), Міжнародний центр розвитку міграційної політики (ICMPD), Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), Eurofound, European Commission, Eurostat тощо.

Метою статті є аналіз основних європейських ініціатив підтримки трудової мобільності та інтеграції України у європейський ринок праці.

Виклад основного матеріалу. Політика інтеграції мігрантів до ЄС регулюється великим програмним документом Європейської комісії – «Планом дій ЄС щодо інтеграції та інклюзивності на 2021–2027 рр.». Він містить конкретний набір заходів, які мають сприяти більш ефективній адаптації мігрантів у країнах – членах ЄС, а заходи, у свою чергу, поділяються на чотири блоки: освіту та навчання, підвищення кваліфікації та інтеграція на ринок праці, охорону здоров'я, житло [3].

4 березня 2022 року Рада ЄС імплементаційним рішенням 2022/382 [4] вперше в історії активувала Директиву про тимчасовий захист (TPD) (2001/55/EC) та запровадило тимчасовий захист для переміщених осіб з України [5]. Механізм надзвичайних ситуацій, вбудований у TPD, пропонує швидкий захист і права тим, хто потребує допомоги та прибуває у великій кількості і є обов'язковим для всіх держав-членів ЄС. Для громадян України, а також інших громадян третіх країн або осіб без громадянства в Україні та членів їхніх сімей, які користуються міжнародним захистом (ВТР – beneficiaries of temporary protection), TPD надає низку прав, серед яких, окрім доступу до дозволу на проживання, житла, медичної та соціальної допомоги, освіти для дітей і підлітків. безсумнівно, є і доступ до ринку праці [6]. Згідно зі статтею 12 TPD, переміщені особи з України мають право на роботу чи самозайнятість відповідно до законодавства держав-членів [7]. Незважаючи на те, що Директива залишала певний простір для національних відмінностей, усі країни-члени беззастережно відкрили свої кордони та ринки праці для всіх громадян України [8].

Країни-члени ЄС практикують різні набори заходів та стратегії політики, які сприяють інтеграції українських біженців на ринок праці. Деякі країни приймають підхід «спочатку робота», надаючи пріоритет негайному працевлаштуванню без початкових підготовчих заходів, таких як мовні курси чи кваліфікаційні заходи. Ця стратегія спрямована на швидке працевлаштування, але часто ігнорує потребу в розвитку комплексних навичок. Навпаки, інші країни зосереджуються на довгостроковій, стійкій інтеграції на ринку праці. Ці країни впроваджують комплексні мовні програми, кваліфікаційні заходи та цільове працевлаштування, які більше відповідають кваліфікаціям біженців. Країни, які наголошують на моделі «спочатку працею», як правило, демонструють вищі показники зайнятості біженців у короткостроковій перспективі. Однак країни, які інвестують в освіту та вивчення мови, демонструють кращі результати інтеграції в середньостроковій та довгостроковій перспективі. Цей успіх виходить за рамки простого рівня зайнятості та заробітків і включає ширші аспекти соціальної інтеграції та якості життя біженців. Такі висновки підкреслюють важливість спеціально розробленої політики інтеграції, яка враховує як безпосередні потреби в працевлаштуванні, так і довгострокові переваги для суспільства.

Отже, у першу чергу, розглянемо локальні ініціативи на прикладі деяких з приймаючих країн, які сприяють інтеграції українців на європейський ринок праці.

У листопаді 2022 р. Федеральна канцелярія Австрії та Фонд притулку, міграції та інтеграції (AMIF) запустили проєкт «MIKA – Mit Kompetenzen Ankommen!» [8]. Цей проєкт спрямований на прискорення процесу визнання кваліфікацій, орієнтуючись на українських біженців, які мають досвід роботи у соціальних, комерційних, адміністративних, медійних та технічних сферах. Він пропонує комплексну перевірку компетенцій, допомагає у пошуку можливостей навчання, готує план визнання кваліфікацій та відповідної підтримки, пропонує консультації та забезпечує мовну підготовку за спеціальністю працевлаштування. Наступний проєкт з прискорення процедур «Fast Track», що фінансується Віденським фондом сприяння зайнятості (WAFF) та містом Відень, зосереджений на медичних та технічних професіях (через проєкти прискорення процедур у галузі охорони здоров'я «Fast Track Health» та технічної галузі «Fast Track Technic» відповідно). З липня 2022 р. по червень 2023 р. проєкт запропонував кілька послуг підтримки, щоб допомогти українцям продовжити свою професійну діяльність в Австрії: інформація про проживання в Австрії, безкоштовні майстер-класи, тренінги та семінари, допомога у пошуку роботи та подачі заяви, підготовка до співбесіди, а також консультації з визнання дипломів. Через платформу Skills4Vienna місто Відень здійснювало пошук людей з України, які хотіли працювати в некомерційній організації

або державній установі. Ця програма була орієнтована на людей з педагогічною, психологічною чи соціальною освітою, а також з підготовкою в галузі охорони здоров'я. Зацікавлені сторони могли надати свої контактні дані, після чого місто Відень координувало свої дії з консультаційними службами та установами підтримки та встановлювало контакти з відповідними кандидатами [9, р. 4-5]. У Польщі, окрім комплексної підтримки інтеграції на ринок праці на національному рівні, у діяльності місцевих органів влади було створено пункти допомоги «єдиного вікна», що надають доступ до основних служб зайнятості. Проєкт, реалізований Міжнародною організацією з міграції (МОМ) у Польщі для Міністерства сімейної та соціальної політики Польщі, спрямований на вироблення заходів щодо визнання та підтвердження навичок та кваліфікацій, здобутих в Україні в окремих регульованих професіях [10]. Це завдання виконується шляхом порівняння навичок, необхідних у Польщі та Україні, та вдосконалення системи визнання іноземних кваліфікацій.

Багато приймаючих країн віддають перевагу покращенню надання інформації, у тому числі через заходи та ярмарки вакансій або спеціалізовані проєкти (наприклад, Словацька Республіка) [11, р. 14]. У Фінляндії організовуються вебінари, інформаційні заходи та ярмарки вакансій, щоб сприяти працевлаштуванню. Естонія надає інформаційні сесії та онлайн-портали для роботодавців, а також спеціальну веб-сторінку інспекції праці для трудових відносин. Чеська Республіка наголошує на необхідності постійних кампаній з підвищення обізнаності щодо легальної зайнятості та прав працівників, зміцнюючи довіру до державних установ. Чеське агентство розвитку бізнесу та інвестицій (CzechInvest) у співпраці з Міністерством промисловості та торгівлі Чехії, Торгово-промисловою палатою та основними національними організаціями роботодавців створили «Jobs4UA.cz» – сайт, який допоміг багатьом переміщеним українцям знайти роботу в Чехії. Італійський проєкт PUOI зосереджується на соціально-професійній інтеграції з різними напрямками. Шлях до соціальної та трудової адаптації має кілька етапів, включаючи прийом, зарахування, орієнтацію, керівництво для визначення можливостей працевлаштування, стажування (шість місяців) і завершення. Люксембург пропонує ряд заходів щодо працевлаштування, таких як контракти підтримки працевлаштування та учнівство [11, р. 14]. У Швеції приватні актори та організації працюють над тим, щоб узгодити ВТР з роботодавцями. Український центр професійної підтримки, запущений у 2022 році Skill Shift Initiative (Beredskapslyftet) і низкою кадрових фірм, зосереджується на підборі навичок між новоприбулими людьми з України та потребами в працевлаштуванні для шведських компаній [12]. Також запроваджено низку проєктів CARE [13], які фінансуються через Європейський соціальний фонд Plus (ESF+). У період з квітня 2022 року по жовтень 2023 року Fast Care охоплював 143 проєкти інтеграції на ринок праці та соціальної інтеграції, а проєкти включали підбір, картографування та оцінку навичок, додаткове професійне навчання, навчання шведською та англійською мовами, громадську інформацію та консультування [14]. Німецька ініціатива Job-Turbo, запущена у жовтні 2023 року Федеральним міністерством праці та соціальних справ і Федеральним агентством зайнятості передбачає відповідні заходи із допомоги працевлаштувати ВТР (а також інших біженців) [15]: 1) ВТР та інші біженці, які перебувають під опікою центру зайнятості, отримують регулярні запрошення для підтримки курсу після інтеграції та розширення контактів. Після досягнення рівня володіння німецькою мовою B1 або A2 їх зазвичай працевлаштовують для отримання початкового досвіду роботи. Шляхи інтеграції, включаючи розвиток навичок і вивчення мови разом з роботою, адаптовані до індивідуальних потреб. Кваліфікаційні записи оновлюються, за необхідності встановлюються заходи для визнання та підвищення; 2) центри зайнятості та агенції з працевлаштування сприяють зв'язкам між випускниками інтеграційних курсів, роботодавцями та галузевими партнерами, розширюючи зусилля щодо відповідності в галузях. Служби роботодавців Федерального агентства зайнятості інформують роботодавців про розвиток навичок і пов'язані з роботою мовні курси, які доповнюють роботу. Роботодавців і біженців інформують про можливості отримати дозвіл на трудових мігрантів відповідно до Закону Німеччини про кваліфіковану імміграцію; 3) компанії закликають наймати ВТР та інших біженців у більшій кількості, навіть якщо вони не мають хороших знань німецької мови (нижче рівня B2), і підвищувати їх кваліфікацію в тандемі з роботою (де це доречно, використовуючи заходи підтримки, передбачені в книгах II і III соціального кодексу). Федеральний уряд прагне залучити великі компанії, сектор тимчасової праці та промислові асоціації до добровільних зобов'язань у цьому відношенні [11, р. 15].

Деякі заходи підтримки та інтеграції зосереджені саме на жінках. Наприклад, в Австрії програма ÖIF KOMPASS – Кар'єрні шляхи для жінок-іммігранток протягом шести місяців підтримує жінок-мігранток на початку кар'єри, створенні професійної мережі та підвищенні кваліфікації, приділяючи особливу увагу жінкам з України. У Польщі достатня кількість висококваліфікованих працівниць з України, включаючи економістів, бухгалтерів, лікарів і вчителів, стикаються з труднощами в адаптації своїх регульованих професій до польських вимог. Міністерство сім'ї, праці та соціальної політики підтримує набуття необхідних навичок і кваліфікацій через такі ініціативи, як фінансуван-

ня групового навчання польською мовою та покриття витрат на визнання дипломів іноземних університетів і підтвердження завершення навчання. Фонд праці Міністерства співфінансує навчання польської мови для людей з України, які займаються медичними професіями, зокрема медсестер та акушерок [8, р. 15]. Греція повідомила про поточний проєкт «Momentum» [16], в якому беруть участь організації з п'яти держав-членів ЄС і який спрямований на зменшення бар'єрів, з якими стикаються жінки-мігрантки та біженки, які проходять соціально-економічну інтеграцію [17].

Важливими інструментами підтримки трудової мобільності, які ми розглянемо нижче, виступають цифрові ініціативи, які спрямовані на покращення мобільності працівників у межах Європейського Союзу [18]. Серед них найпомітнішими є: EURES – портал доступних вакансій країн ЄС [19]; EU Skills Profile Tool for Third-Country Nationals; EU Talent Pool Pilot. Органом, який відповідає за дотримання правил ЄС щодо трудової мобільності та соціального забезпечення є Європейське управління праці (ELA) [20].

Мережа EURES діє з 1994 року, та наразі регулюється Регламентом (ЄС) 2019/1149 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про заснування Європейського Органу з трудових питань, про зміну Регламентів (ЄС) 883/2004, (ЄС) 492/2011 та (ЄС) 2016/589, а також про скасування Рішення (ЄС) 2016/344 [21].

EURES, що означає «Європейські служби зайнятості», – це фінансована ЄС мережа співпраці, яка сприяє обміну вакансіями та працевлаштуванню між європейськими країнами. Заснована в 1994 році, EURES діє як співпраця між Європейською Комісією, національними державними службами зайнятості, профспілками, організаціями роботодавців та іншими зацікавленими сторонами. Його основна мета – сприяти мобільності робочої сили в межах Європейської економічної зони (ЄЕЗ) та Швейцарії, а також надавати послуги шукачам роботи та роботодавцям за межами цих регіонів [22]. З моменту свого створення EURES зазнала різноманітних модифікацій і реформ, спрямованих на досягнення своєї основної мети – перетворити європейську структуру на єдиний ринок праці, де збільшується кількість можливостей знайти роботу, що відповідає професійним та освітнім кваліфікаціям громадян Союзу. Тому необхідно коротко окреслити найважливіші віхи, які привели EURES до його нинішньої позиції як порталу вакансій.

Впровадження цієї мережі служб зайнятості почалося в 1994 році, хоча перший веб-сайт EURES було запущено лише в 1998 році, який поступово включав бази даних пошуку резюме. У 2003 році можна говорити про перший портал EURES. У 2011 році було опубліковано перше положення [23] з метою кодифікації різних правил, пов'язаних із вільним пересуванням працівників, і єдиної нормативної бази для згоди та обміну інформацією між членами стосовно мобільності робочої сили в країнах, що входять до Союзу. Фундаментальна підтримка для просування цього механізму зайнятості була забезпечена набуттям чинності Програми зайнятості та соціальних інновацій (EASI) у 2014 році, що складається з трьох основних осей, включаючи вісь EURES. 13 квітня 2016 р. було ухвалено Регламент (ЄС) №2016/589 Європейського парламенту та Ради «Про європейську мережу служб зайнятості (EURES)», покликану забезпечити доступ робочої сили до актуальних вакансій і тим самим сприяти подальшій інтеграції ринків праці [24]. Портал управляється Європейським агентством праці, об'єднує національні служби зайнятості, приватні агенції з працевлаштування та роботодавців по всьому ЄС, сприяє міжкраїновому обміну інформацією про мобільність робочої сили в ЄС.

Ця мережа складається з [25]:

- національні координаційні бюро – кожна країна-учасниця мережі призначила для EURES національне координаційне бюро, яке відповідає за координацію національної мережі учасників та партнерів;

- учасники та партнери EURES – надають на місцевому рівні роботодавцям та здобувачам роботи інформацію, а також послуги з найму та працевлаштування;

- Європейське координаційне бюро – мережа координується на європейському рівні Європейським координаційним бюро, створеним у рамках Європейського органу з питань праці.

EURES надає послуги підтримки роботодавцям, які бажають найняти працівників з інших європейських країн, включаючи допомогу з оголошеннями про роботу, кампаніями з працевлаштування та доступом до групи кваліфікованих кандидатів. Послуги EURES для шукачів роботи та роботодавців включають [25; 26, р. 48]:

- зіставлення вакансій із резюме на порталі EURES;
- надання інформації, рекомендацій та інших допоміжних послуг для працівників і роботодавців;
- пропонування інформації про умови життя та праці в державах-членах ЄС, що охоплює такі аспекти, як оподаткування, пенсії, медичне страхування та соціальне забезпечення;
- індивідуальне консультування з кар'єри та допомога під час пошуку роботи та працевлаштування;

- інформацію про роботу в іншій державі або про найм працівників з іншої держави Європи;
- надання індивідуальних послуг підтримки для прикордонних працівників і роботодавців у транскордонних регіонах;
- підтримка певних груп за допомогою цільових схем мобільності EURES;
- допомога в динамічних рекрутингових подіях через платформу European (Online) Job Days;
- інформацію для отримання роботи/знаходження працівника на наступні теми: загальноєвропейські програми, що підтримують пересування робочої сили; інформація про трудове законодавство, соціальні гарантії, оподаткування, інтеграцію та багато іншого пов'язаного з роботою в Європі;
- пропонування інформації та доступу до допомоги після прийому на роботу, такої як мовне навчання та підтримка з інтеграцією в країні призначення.

У березні 2022 року Європейська Комісія запустила українську версію EU Skills Profile Tool for Third-Country Nationals (Інструмент профілю навичок ЄС для громадян третіх країн) [27], що полегшує ідентифікацію та картографування навичок і профілю переселенців з України. Українські шукачі роботи також можуть отримати нові мовні та базові цифрові навички завдяки Pact for Skills (Пакт про навички) [28]. 5 квітня 2022 року Європейська комісія опублікувала рекомендації щодо визнання кваліфікацій, отриманих в Україні [29], а в лютому 2023 року було опубліковано порівняння Європейської рамки кваліфікацій і національної рамки кваліфікацій України [30], щої допомогло зрозуміти, наскільки українські кваліфікації порівнюються з європейськими та навпаки.

У жовтні 2022 року Європейська комісія та Європейське управління праці запустили через портал EURES пілотний проєкт EU Talent Pool Pilot (Фонд Талантів) [31]. Проєкт спрямований на сприяння ефективній інтеграції осіб, які користуються тимчасовим захистом на ринок праці ЄС шляхом відображення їхніх навичок і зіставлення їх із відповідними вакансіями. Здобувачі, які шукають роботу, незалежно від країни-члена, у якій вони проживають, можуть реєструвати свої профілі на платформі, завантажувати своє резюме, переглядати вакансії та робити свої профілі доступними для роботодавців, національних державних служб зайнятості і приватних агентств зайнятості по всьому ЄС [32].

ЄС також створив проєкт у рамках EURES під назвою EURES Targeted Mobility Scheme. Він спрямований на підвищення мобільності робочої сили в ЄС, орієнтуючись на вакансії, які важко заповнити, і підбираючи шукачів роботи та роботодавців за допомогою різноманітної фінансової підтримки та послуг мобільності EURES [33]. До 2022 року він називався «Your First EURES Job» і був націлений на шукачів роботи віком до 35 років, тоді як програму цільової мобільності EURES було розширено для більшої кількості шукачів роботи без верхнього вікового обмеження. Проєкт цільової мобільності EURES є ще одним інструментом для підтримки мобільності робочої сили, і вона виконується як цільові проєкти за участю кількох партнерів.

Загалом дані показують, що українці виходять на ринок праці незабаром після прибуття до країн-членів. Дослідницький звіт Eurofound, опублікований у березні 2024 року «Соціальний вплив міграції: вирішення проблем прийому та інтеграції українських біженців» наголошує, що українські біженці мають високий рівень зайнятості в приймаючих країнах ЄС (від 11% до понад 50%), особливо в порівнянні з іншими групами біженців [34, р. 18]. Згідно з інформаційним документом Європейської міграційної мережі (EMN) та ОЕСР, опублікованим у травні 2024 року, у період з вересня 2022 по 2023 рік спостерігалось помітне збільшення кількості зайнятих бенефіціарів тимчасового захисту. Українці в приймаючих країнах переважно були зайняті в (i) послугах розміщення та харчування, (ii) адміністративних та допоміжних послугах, (iii) виробництві, (iv) оптовій та роздрібній торгівлі та (v) будівництві [11, р. 4].

Станом на 11 березня 2025 року на порталі EURES було розміщено 2 023 313 відкритих вакансій у всіх країнах EU-27, ЕЕА, ЕФТА та Швейцарії [35]. Крім того, 1 167 970 шукачів роботи наразі опублікували свої резюме онлайн через портал, а на порталі зареєстровано 3319 компаній з 3629 робочих місць [36]. Топ-10 відкритих вакансій цього дня по всій мережі EURES: продавці магазину – 94 135; вантажники – 58 900; механіки та ремонтники сільськогосподарських і промислових машин – 57 865; бухгалтери – 57 559; будівельні та споріднені електрики – 55 135; медичні працівники – 55 014; робітники промисловості, не віднесені до інших групувань – 42 249; слюсарі та ремонтники автомобілів – 40 087; професіонали соціальної роботи – 38 720; налагоджувачі та оператори металообробних верстатів – 33 290 [37].

У 2024 році Україна розпочала підготовчу фазу для приєднання до європейської структури зайнятості, відповідно до рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України за 2023 рік у рамках пакету заходів щодо розширення Європейського Союзу, та 29 жовтня

2024 року український уряд затвердив План заходів щодо приєднання до мережі Європейських служб зайнятості (EURES) [38].

Затверджений план є важливим кроком на шляху інтеграції до європейського ринку праці та встановлення вільного пересування працівників. Підготовчі заходи, викладені в плані, спрямовані на створення основи для приєднання до EURES. Серед основних напрямків плану приєднання до мережі Європейських служб зайнятості (EURES) можемо виокремити наступні:

- аналітичні заходи (вивчення можливостей сумісності українських систем і структур з вимогами EURES; вивчення досвіду країн, які вже приєдналися до EURES, зокрема Польщі та Хорватії; роль посередників на ринку праці; включення студентів та інтернів у мережу EURES [39]; оцінка політичних ризиків та соціально-економічних наслідків);

- інституційні заходи (законодавче забезпечення відповідності існуючих українських систем європейським стандартам; імплементація нормативних актів, які дозволять Україні ефективно взаємодіяти з європейськими базами даних праці; налаштування відповідної технічної сумісності для ефективного узгодження вакансій і резюме; вдосконалення внутрішніх інформаційних систем та адаптація технічних аспектів для забезпечення відповідності даним, необхідним для EURES [39]; впровадження регламентів, що дозволять Україні ефективно взаємодіяти з європейськими базами даних про робочу силу; узгодження національних класифікаторів професій з міжнародними та європейськими нормами та стандартами);

- інформаційні заходи (підвищення обізнаності українців про можливості, які надає EURES).

Інтеграція України у європейський ринок праці, беззаперечно, має низку переваг як для України, так і для Європейського Союзу: підвищення професійної мобільності та розвитку працівників; покращення умов праці та соціального захисту українських працівників у світлі адаптації законодавства України до вимог ЄС; обмін досвідом та найкращими практиками з іншими країнами-членами щодо політики зайнятості, професійної підготовки та працевлаштування; поширення європейських цінностей, таких як демократія, верховенство права та права людини; покращення іміджу України як країни, що прагне інтегруватися в європейське співтовариство та дотримується європейських стандартів у сфері праці; підтримка у боротьбі з нелегальною міграцією; заповнення дефіциту робочої сили в певних секторах економіки ЄС, особливо в тих, де спостерігається нестача кваліфікованих кадрів; зростання економіки ЄС та створення нових робочих місць; зміцнення європейської ідентичності та єдності тощо.

Але також, не слід забувати про певні складності і ризики відкриття ринків праці між Україною та ЄС і можливі потенційні наслідки цього процесу для національних економік, ринків праці та суспільства в цілому: невідповідність професійних кваліфікацій та необхідність адаптації освітніх програм та стандартів до вимог ЄС; нерівномірне представництво українців у різних сегментах ринку праці ЄС та конкуренція; збільшення еміграції кваліфікованих фахівців, який викликає внутрішній дефіцит робочої сили в Україні; заохочення повернення критичного людського капіталу для майбутнього відновлення України (зворотні потоки робочої сили) тощо.

Попри ризики, інтеграція України у європейський ринок праці має значний потенціал для обох сторін, а ефективне управління цим процесом вимагає співпраці між Україною та ЄС, а також вжиття заходів для мінімізації ризиків. Для того, щоб подолати існуючі перешкоди, необхідно: своєчасно формувати стратегію відкритості до нових міграційних потоків; звести законодавчу базу у відповідність до *acquis* ЄС щодо доступу до ринку праці, і, зокрема, до правил щодо недискримінації працівників ЄС за національною ознакою; працювати над укладенням угод про координацію соціального забезпечення та медичного страхування з державами-членами ЄС; ініціювати відкриття ринку праці не лише для українців в ЄС, а й для іноземців в Україні; розробити комплексні програми реінтеграції, які передбачають податкові пільги, підтримку бізнесу, визнання кваліфікації та заходи соціального захисту мігрантів, які повертаються; реформувати застаріле трудове законодавство України тощо.

Висновки. На основі аналізу регіональних та глобальних європейських ініціатив підтримки трудової мобільності та інтеграції України у європейський ринок праці, можемо зробити наступні висновки.

У 2022 році рішення про надання українцям статусу тимчасового захисту фактично відкрило доступ до ринку праці ЄС. Широкий спектр ініціатив, які впроваджують європейські країни для сприяння працевлаштуванню українських біженців, включає: доступ до інформації про наявні пропозиції роботи (онлайн-інструменти, ярмарки вакансій тощо), консультування та працевлаштування; оцінка навичок, прискорене визнання кваліфікацій і спрощений доступ до регульованих професій; професійна (пере)підготовка, мовні та орієнтаційні курси, стажування/учнівство та інші дії, щоб допомогти біженцям краще задовольнити потреби ринку праці; субсидування заробітної плати та інші стимули для роботодавців тощо. Ці заходи впроваджуються не лише державними установами,

такими як державні служби зайнятості, але й неурядовими організаціями, донорськими установами або в рамках приватних ініціатив.

Послуги та проекти EURES відіграють важливу роль у сприянні мобільності робочої сили на шляху інтеграції України у європейський ринок праці. Надаючи всебічну підтримку як шукачам роботи, так і роботодавцям, EURES сприяє обміну вакансіями та працевлаштуванню за кордоном, сприяючи досягненню ширших цілей ЄС щодо економічної інтеграції та соціальної згуртованості.

Глобальна політика ЄС щодо підтримки трудової мобільності українців демонструє, що ефективна інтеграція до спільного ринку праці потребує не лише політичної волі, а й сильної правової та інституційної готовності. Для України це означає необхідність заздалегідь підготувати добре обґрунтовану позицію, спираючись на позитивний досвід, розширення та поточні міграційні тенденції. Вільне пересування працівників слід розглядати не як загрозу, а як ресурс – за умови, що політика підтримується адаптацією систем освіти, державних послуг і систем захисту прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. European Year of Skills 2023. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europefit-digital-age/european-year-skills-2023_en.
2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Attracting skills and talent to the EU. Brussels, 27.4.2022 COM (2022) 657 final.
3. Action Plan on Integration and Inclusion 2021–2027. COM/2020/758 final. *European Commission*. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758>.
4. Council Implementing Decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC and having the effect of introducing temporary protection. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D0382>.
5. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj/eng>.
6. Displaced Ukrainians: Challenges and outlook for integration in the EU: Briefing. *European Parliament*. 19-02-2025. 10 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769497/EPRS_BRI\(2025\)769497_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769497/EPRS_BRI(2025)769497_EN.pdf).
7. Carrera S., Ineli-Ciger M. EU responses to the large-scale refugee displacement from Ukraine: An analysis on the temporary protection directive and its implications for the future EU asylum policy. *Fiesole: EUI*. 2023. URL: <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/75377?fbclid=IwAR2S37j6AkZfOmyC3FjpGpKeQ6kX4WkLvE647kI4Fa2S2FzJ7pPjbAJYve0>.
8. BBE Kompetenzzentrum. *ÖJAB*. URL: <https://www.oejab.at/bildung-integration/bpi/qualifikations-check/kompetenzzentrum>.
9. Katsiaficas C., Segeš Frelak J., Güzelant G., Pilat A. Creative approaches to boosting the employment of displaced Ukrainians in Central and Eastern Europe. Briefing note. *ICMPD*. September 2023. 7 p. URL: https://www.icmpd.org/file/download/60098/file/Creative_approaches_to_boosting_the_employment_of_displaced_Ukrainians.pdf.
10. Technical support to facilitate the social and labour market inclusion of third country nationals in Poland, including those fleeing Ukraine. *IOM Poland*. URL: <https://poland.iom.int/pl/technical-support-facilitate-social-and-labour-market-inclusion-third-country-nationals-poland-including-those-fleeing-ukraine#%3A~%3Atext%3DThe%20project%20%E2%80%9CTechnical%20support%20to%20facilitate%20the%20social%2Cthe%20area%20of%20social%20and%20labour%20market%20inclusion>.
11. Labour market integration of beneficiaries of temporary protection from Ukraine. *European Migration Network. Organisation for Economic Cooperation and Development*. May 2024. 15 p. URL: https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/EMN_INFORM_Labour%20market%20integration%20of%20BoTP%20from%20Ukraine.pdf.
12. Ukrainian Professional Support Centre. URL: <https://professionalcenter.se>.
13. CARE: Cohesion's action for refugees in Europe: Factsheet. *European Commission*. 8 March 2022. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/.
14. Great interest in projects to support Ukrainian refugees in Sweden. *Council of the European Social Fund in Sweden*. 18 oktober 2023. URL: <https://www.esf.se/pressmeddelanden/stort-intresse-for-projekt-till-stod-for-ukrainska-flyktingar-i-sverige/?query=ukraina>.

15. Job-Turbo. *Federal Ministry of Labour and Social Affairs*. URL: <https://www.bmas.de/DE/Arbeit/Migration-und-Arbeit/Flucht-und-Aysl/Turbo-zur-Arbeitsmarktintegration-von-Gefluechteten/turbo-zur-arbeitsmarktintegration-von-gefluechteten.html>.
16. Momentum project. URL: <https://www.momentumproject.eu/>.
17. 24-month Asylum and Migration Integration Fund (AMIF)-funded project co-financed by the Directorate-General for Migration and Home Affairs (DG HOME), with five participating Member States (ES, EL, HU, IT, PT). URL: <https://www.momentumproject.eu/>.
18. Europe 2020: A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. *European Commission*. 2020. URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.
19. EURES. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/eures/public/index_en.
20. European Labour Authority. URL: <https://www.ela.europa.eu/en>.
21. Regulation (EU) 2019/1149 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 establishing a European Labour Authority, amending Regulations (EC) No 883/2004, (EU) No 492/2011, and (EU) 2016/589 and repealing Decision (EU) 2016/344 (Text with relevance for the EEA and for Switzerland). *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R1149>.
22. European Commission. 2023b. *EURES Services*. URL: https://eures.ec.europa.eu/eureservices_en.
23. Regulation (EU) No 492/2011 of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on freedom of movement for workers within the Union Text with EEA relevance. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2011/492/oj/eng>.
24. Regulation (EU) 2016/589 of the European Parliament and of the Council of 13 April 2016 on a European network of employment services (EURES), workers' access to mobility services and the further integration of labour markets, and amending Regulations (EU) No 492/2011 and (EU) No 1296/2013 (Text with EEA relevance). *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/589/oj/eng>.
25. EURES (EUROpean Employment Services). *EURES*. URL: https://eures.europa.eu/index_en.
26. Wójcik A. EURES: facilitating occupational mobility across transborder areas. *Journal on Transborder Economics, Finance, Politics*. 2024. Vol. 5, No 1. Pp. 47–58.
27. EU skills profile tool for third-country nationals. *European Commission*. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1412&langId=en>.
28. Виїзд з України: доступ до ринку праці. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/information-people-fleeing-war-ukraine/fleeing-ukraine-access-jobs_uk.
29. Commission Recommendation (EU) 2022/554 of 5 April 2022 on the recognition of qualifications for people fleeing Russia's invasion of Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022H0554>.
30. Comparison report of European Qualifications Framework and Ukrainian National Qualifications Framework. *European Commission*. 15 February 2023. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10513>.
31. EU Talent Pool Pilot. *EURES*. URL: https://eures.ec.europa.eu/eu-talent-pool-pilot_en.
32. European Commission launches EU Talent Pool pilot initiative. *European Commission*. 10 October 2022. URL: https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/european-commission-launches-eu-talent-pool-pilot-initiative_en.
33. EURES Targeted Mobility Scheme and useful links. URL: <https://arbetsformedlingen.se/other-languages/englishengelska/eures-targeted-mobility-scheme/information-and-useful-links>.
34. Fóti K. Social impact of migration: Addressing the challenges of receiving and integrating Ukrainian refugees. *Eurofound*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. 78 p. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2024/social-impact-migration-addressing-challenges-receiving-and-integrating-ukrainian>.
35. Statistics Job vacancies. *EURES*. URL: <https://europa.eu/eures/eures-apps/searchengine/page/main?lang=en#/jvStatistics>.
36. EURES Statistics – 11/03/2025. *EURES*. URL: https://europa.eu/eures/eures-apps/cvo/page/statistics?lang=en&app=2.20.0-build-0&pageCode=statistics_cvo.
37. Statistics. Most required occupations. *EURES*. URL: <https://europa.eu/eures/eures-apps/searchengine/page/main?lang=en#/jvStatistics>.
38. Про затвердження плану заходів з підготовки до приєднання до Європейської мережі служб зайнятості (EURES): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2024 р.

№ 1058-р. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-2024-%D1%80#Text>.

39. Ukraine is starting preparations for integration into the European labor market. *The Odessa Journal*. 30 Oct, 2024. URL: <https://odessa-journal.com/ukraine-is-starting-preparations-for-integration-into-the-european-labor-market>.